

కర్ణావందదాయసి

3/1911

—::—

అనుస్థగంధము

5/10/11

వికాఖచట్టంజల్లా అనకాపల్లివాసుండగు

బి. బాలాజీదాసునిచే

[నా య బ క్తి

అనకాపల్లి

[శ్రీ వేంకటరమణవిలాస ముద్రాగారంబున

ముద్రాపించి ప్రకటింపబడినది.

ముద్రాపితము 50 గొ. పకులు.

1911

Registered Copy-right

Price 0-6-0

దీనివలె 0-6-0

శ్రీ

కర్ణానందదాయిని

—:—:—

530

అనన్తగంధము

విశాఖపట్నంజిల్లా అనకాపల్లివాసుండగు

బి. బాలాజీదాసునిచే

[వాయబడి

అనకాపల్లి

శ్రీ పండిత గంగావలస ముద్రాగారంబు

ముద్రాపించి ప్రకటింపబడినది.

మొదటికూర్పు 500 ప్రతులు

1911

Registered Copy-right

Price 0-6-0

దీనివల 0-6-0

చదువరులారా!

నేను పెక్కుచోట్లను హరికథామధ్యంతాన రసవంతములగు నద పద్యములను పద్యములను నవి కొంతకొంత వ్రాసినను హరికథామధ్యంతాన పద్యములను వ్రాసినను అంతయు గద్యమిట్టిది యని యించి వారలకు నంతవలె మోషమింప నీవిధమున వ్రాసితి నిందుగల పద్యములు కథాంతరమందన్పుటవలె నుపయోగింపవచ్చును. మఱియు ఇందు నక్కడక్కడ దోషములున్నచో చక్కవని యుపయోగింపఁజిక్కరము నడువవలెనైదిచింతి.

అనకాపల్లి, } బుధజనవిధేయుడు,
విశాఖపట్నంజిల్లా. } వీ. బాలాజీదాసుడు.

ఈదిగువనుదహరించిన గంధములు విశాఖపట్నంజిల్లా అనకాపల్లి వాసుండగు వీ. బాలాజీదాసునకు వ్రాసినవచ్చును.

రూ. అ. పై.

1	నలచరిత్రము	0—6—0
2	ప్రియంవద	0—6—0
3	హరిశ్చంద్ర	0—6—0
4	సీతాకళ్యాణము	0—6—0
5	ద్రౌపదీసూతవంశము	0—6—0
6	సూరకావచరిత్రము	0—4—0
7	జయప్రద అనగా పురూరవచరిత్రము	0—6—0
8	హరికథామధ్యంతానమునందు మొదటిభాగము	0—4—0
9	డిటో. రెండవభాగము అచ్చులోనున్నది	0—4—0
10	గయోపాఖ్యానము	డిటో.	...	0—6—0
11	కర్ణానందకావ్యం	0—6—0
12	బాలసుందర చరిత్రము మిది రంగనాయకవిరచితము	0—4—0
13	సారంగధర సూరబత్తుల సూర్య } నారాయణగారివిరచితము. ... }	0—6—0
14	కుచేలచరిత్రము నుదర్పణదానవిరచితము	0—8—0
15	కర్ణావ చరిత్రము	డిటో.	...	0—8—0

శ్రీ

కర్తా సందదాయినో

—:—:—:—

కా॥ శ్రీవైకుంఠులు కంగుకంబు గరనీరేజంబులన్గొట్ట రా ।
 వీవాస్తాంతకవైరినూదనునిచే చెండావలన్బొప్ప ప ।
 జ్ఞానమోజము బంతియన్నభ్రమచేరిన్ హస్తముంజాచి బల్ ।
 తీవ్రబట్టినయట్టి పూవిల్లుతండ్రిన్గొల్తు మోక్షార్థినై ।

కారపాథ—అన్యవదేశము

గీ॥ పథిక ! పున్తుకధర ! కొంతవడినిలువ్రము ।
 వైద్యశాస్త్రమా ? గణితమా ? వైద్యశాస్త్ర ।
 మైన నాయత్ గుడ్డిది యన్యదేశ ।
 గమనుడయ్యెను నాభర గణితమైన ।

ఉ॥ ఆయనలేకు గామమున సత్తయు మామయు నిద్రకెందినా ।
 రూయలనూచినిన్లుకకుండెను మాలసయుండు నిద్రబో ।
 నీయడు వీచబాధలిక నేధరియింపగజాల వేగర ।
 మ్మా యిటువీర పాదుడరి నూనముదాలిచి జాగియున్న బూ ।
 చీయనివిల్చె కారవరనీరుహనేత్ర రహస్యభావలన్ ।

మూర్ఖప్రభువగ్యనలాభము-అన్యవదేశము

కం॥ మానుగదూరమునలన ।
 గానుండుటజూచి తేటికరియనుభ్రమచే ।
 దానముగొననానక్తిని ।
 బూనికతోతోన దున్నపోతయ్యెనుదా ।

భర్తనమీవమందున్నవాడిని చేపలబట్టువాడు యెరచేపలమీద
తెట్టి మీనయ్యయను విటునకన్యావశేషంబున పొమ్మని నూచించుట.

ఉ॥ మోసముగల్గు వేమఱలిపొమ్ము భవత్సవసంబుచెరచే ।
రానవహించి యార్తభవయాతనచేతను వచ్చిరేవు నా ।
కోసమురాకు నీకుబ్రతికూలుడు నాయధికారివచ్చెఁ ॥
తోసముగా భవత్ప్రియలతో గమనింపుము మీనవిశ్రమా-

లన్యావదేశములు.

అ॥ గీ॥ మాళికాకులార ! యీలపురుగులార !

కోంగలార ! గుడ్లగూబలార ! !

నాయిమూసివినుడు కోయిలవత్కెడి ।

మధురమైన పంచమస్వరంబు ।

చ॥ చులయగిరిస్వసించు పెనుమాకులు గంధపుదెట్టు స్వర్చనా ।
పాలుపునుదాల్చి యెల్లరకుమోదమెసంగును వేయివత్పిరం ।
బులు నివసించినప్పటికి బొంగువెడు శ్లకు దత్పువానవ ।
ల్లలుగవు శారణంబరయగా దమలోపలసారముండమిన్ ।

ఉ॥ మాయురే మానమూనుటలు మోనివదింపుయి నేడు పంచమ
స్థాయిని లేనిచో పరభృతంబని నిన్నెటుగంగ నేర్తురే ।
యాయెడ మానవుల్యటమహీజమునన్వసించియున్న యీ
వాయనకోటిలోన సితవైఖరిలీలజరించు కోటిలా ! !

ఉ॥ నీకువివేకమున్నగననేర్తువు సద్గతివేషమున్నచో ।
లోకులునిన్ను సాధువులలోగణియింతురటంచు నక్కటా ।
యాకులమేయుచుంజలము నానుచు మానముదాల్చి కాయము
నీకరమైనగడ్డమును తెందిచరింతువు వెట్టిభాగమా ! !

చ॥ పురుగు జనాజి కుంకుమము పూసినచక్కవతోడనున్న వ ।
దనయనలెల్ల మోటమునమడ్లనస్నానమునేయజూచి నీ ।
తనువలయాపవాసనల చాల్చునటంచు జలాశయంబులో ।

మృదుగుడునుంటివజ్జకడు మున్నెలిఖంచెను నల్పు మీకులర ।
బున జన్మించువారలకు బొమ్మిక లాభములేదు కామా ।

౮౭ నె బూరిపిల్లిగడ్డ పూజలోవాడు ।

చుందు చిన్న దెసనుర్విజనులు ।

గార్థభవృషణంబు గనుటకగొప్పదై ।

యన్న నేమి నివృప్తయోజనంబు ।

౮౮ కమ్మరిగడ్డపాఠగొని గొబ్బునదవ్వి ఖరంబుమీదనం ।

బ్రమ్మననంబి తెచ్చి తింపదయుగమ్మన దొక్కితొక్కి చా

కమ్మననైచి క్రిప్పి యనలమ్మనదగ్గ మొన్నర్చునీటిక ।

వ్రమ్మలకై న నేగడువిచారము నొందుటలేదుగాని హ ।

నమ్మనబట్టి మానినులు చట్టున మొట్టుదురందుచేత డెం ।

దమ్మలతమ్మిలో జలకణంబుగతిం దెలియించుచుండెనా ।

జమ్మకుమాకు లీనులపవాదము తెచ్చుదుచేసినారొ కో ।

ఁమ్మనస్త్రీలకిట్టియలవాటొనరించెను తామ్రపాత్రమా!!

రిఫారమర్చనంగతి.

సీ బొట్టరిమూవింగు జట్టునాపేరింగు ముందరకాపింగు మురియు
చుండు । పావుకగోయింగు సారాయిడింకింగు వీధుల రోలింగు
వెలయుచుండు । నదులకుపైరింగు మదవతులలుకింగు పకపక
లాభింగుబరవుచుండు । కనుసంజ్ఞవేకింగు గరిలితోస్త్రీకింగు కర
ములపేకింగు జరువుచుండు । నందులవాకింగు సతులకై వెం
టింగు ప్రక్కనస్త్రీకింగు ప్రళలుచుండు । కాలు స్త్రీకింగు కైకట్ట
టేకింగు యగ్నుస్సోస్త్రీకింగు లలరుచుండ । హింహి కేలింగు నం
జడియాటింగు సిగరెల్లస్త్రీకింగు చెలగుచుండు । వింతిగనలోడింగు
జంతులమాటింగు లలకార్డిస్త్రీకింగు నిలుపుచుండు

గీ ఇట్టికర్మలొనర్చుచునెవరికెన్ను ।

వాడుగానక పెద్దలపగిదివధల ।

పాడుబొమ్మలనర్పింపగూడదంచు ।

పలుకుదురుకొంతమందిరిఫారమర్పు ।

సీ॥ తమకులాచారపథతులెల్లవిడనాడి పరమహర్షమునరిఘ్నమొంటి
రూమునకరుదెంచి యాకలనర్పించి యెలమిబట్లక్కుతో నెస్సెలొ
టు । బ్రాంసి వున్నీ బీరు వైచు బీభముక్క లిమ్మెన్లు సోడా
కోడ్లిగుట్టునాంటు । అనివుచ్చుకొనికోడ్లులనుజోగుదు న్నారసు దరీ
మణులహాసులకువెంటు ।

గీ॥ సరససల్లాపములకాతిజరిపినద్యి ।

రంగుకోటులువేసిమీటింగుజేసి ।

పాడుబొమ్మలనర్పింపగూడదంచు ।

పలుకుదురుకొంతమందిరిఫారమర్పు ।

ఉ॥ సామలపాటవిన్న మదిచంచలమవ్రునిక సానిమేళముల్ ।
మామడటంచు సత్సభలమాటలనాడుచువేములుగులనీ ।
బూనిపీఠివేళ నటబోయివధూటులమోతిపానకం ।
బొమరిఫారమర్లగన నద్యుతమయ్యెమమితరత్నమా ।

త్రాగుబోతుల లక్షణము.

సీ॥ పాని మొదలైన రాధాకుమారునిపోల్కి నెగిగంతులికుంజనేయు
పోల్కి । గుణకవిద్వరబోవుకుంభాద్వరబోల్కి । కిందనాదిదొడ్లు
పండిపోల్కి । అతిమధురోక్తులనాడు పోల్కి । విప్రు
చునుండు కాకిపోల్కి । వేమర ముసుల గావిండు గావగుపో
ల్కి కొంటెపముసేయు పోల్కి ।

గీ॥ కల్లుసాగాయిలయ్య దాసయెల్లువంటిది ।

జిన్నాడివిధంబుననాచరించు ।

అమృతలెటుగ నేరరు తెలియగలరట్టి ।

మూటిబోగలవారలాడోయమహిమ ।

ఝంఝూటి—త్రిత్రత్రత్ర.

బింగ్, బింగ్, బింగ్, టాడి, విత్, మటన్, పకోడి || బింగ్
వెరి, గూడ్, టు, బాడి, డోంటు, ఫర్ గెట్, మైలేడి, || బింగ్
ప్లీజ్, ప్లీజ్, కమిన్, వాట్, ది, డోర్, ఆఫ్, ది, హాట్
ఎండ్, బిగ్, చిమ్మిపుట్, హియరాఫ్టర్, వుయి, వల్, మీట్ || బింగ్
సీ, సీ, మై, బ్యూటీ, నిసీజాల్, మై, పార్టీ,
వుయి, మష్ట్, ప్రే, ఆల్ట్రియి, ఇటీజ్, అవర్, డ్యూటీ || బింగ్
ఈచ్, టేక్, వన్, పన్, డోన్, డోంట్, బియూండ్లీ, ప్యాస్
ఐ, యామ్, కింగాఫ్, మెడ్రాస్, కైండ్లీ, సే, టు, బాలాజిదాన్ || బింగ్

నహు షునిచర్త్రము.

1. బలశాసనుడు బ్రహ్మచార్యుల మున్న యాగయై వినమున
దాగియుండఁ జూచుచు నహు షునిచర్త్రమును చేసి
యింద్రతప్తమునుపహించి అన్నిభోగంబుల ననుభవించుచు శచీ
దేవిని గోరగా దిగులుతోడఁ తరుణి సురగురుతోడఁ నరవరు దు
శ్చింత విన్నవింపగ మునివిభుడునూచి

గీ॥ ముందు పురుషూతు పల్లకిస్తునులు మోయు

చుండదాను మాయలు సేరుచుండెగాని

యేనతనికడ కరుగుట నెఱుగననుచు

వార బంధుమనంగ నవ్వారిజాక్షి॥

గీ॥ కబురు బంపగ నహు షుడు గొతుకమున

బల్లకినియెక్కి తపసుల బట్టమనిన

మునులు సర్వోభవాయని మోయుచుండఁ

నందముగ గొండచిలువయై కిందబడియె॥

వీణచేబూనివచ్చిన బ్రహ్మణుని గొల్లవాచుచూచి.

ఉ॥ (గొల్ల) కాళికిబోతివ్రా బమడ కాయిడిదెస్తెవై

(బ్రా) కాదువీణ

(గా) యల్పశిరో నేను దానిగని బోల్చగ నేర్చును కాదు కాదునీ!
వాశిగమాడుతా వదియునై నను బూనికనూడుమియన్!
బేళలమైనగానరుది వీసమెఱుంగరు మూఢమానవుల్!

నారదుడు లక్ష్మీనాలొకింది.

మ॥ వసితా! దాతల మండరంబులవనిన్వాసార్హమైయుండగా!
చని లోభివృత్తల చెంతనుండుటది నీచంబన్న క్షీయిట్లనెన్!
దనయా! నన్నతి చుల్కనన్ గనిరి దాతల్లోభి పూజ్యుంబుగా!
గనె, గానన్ పరియింతు వానిగృహ లోకంబందు గానప్రియా!
నార-కం॥ జగతిని లోభులు గౌరవ!

ముగ జూచెదరంచు మోదమున నేగెదమ్రా!

మగువా! వన్నె చెడువృర!

గగ రాగినిజేసు పసిడికై వడి దలచన్!

పడచుండెమును మునలిమగడుచూచి.

ఉ॥ ఇంతిరో! పెండ్లికాలమున నిచ్చిన సొమ్ముడుగంగరాగు పూ,
బంతిరో! నీవయింగలుగు భ్రాంతియుబోదు శరీరమందు ర!
వ్యంతయుశ క్తిలేదు పరమాత్మునిపై మదినిల్వబోదు నీ!
తంతువుతోడనై నను శతాబ్దములీభువనండు గోమలీ!

లత్తకోడండ్రజగడము—లక్ష్మీ సరస్వతులు.

సీ॥ వనజమందిరి భారతినిజూచి నినునుచానన జేయువారు నానదనము
నకు! రాకతప్పదుగాన నీకుగౌరవము లేదనిపల్క వాగ్దేవి యత్త
నుగని! నీవున్నచోటను నేనులేకుండిన పకుసమానులనుచు బ
లుక డమ్మి! చూలి విలొకింది యాలి తల్లులపోరు వారింప నూ
హించి పారిగాంది!

గీ॥ కలహమొందుట మీకిదిఘనముగాదు!

తలపనిరువునకును హెచ్చు తగ్గు లేదు!

గాని మీరున్నచోట నజ్ఞానమున్న!

సార్థకములేదుచూడ యధార్థమిదియె ।

ముసలివానికి పెండ్లిజేయ నూహించునెంచిన బాలిక తోడిబాలికతో.

ఉ॥ నీరజగంధి నాదు జననీజనకల్ ధనకాంక్షచేత నం ।

సారిసుఖంబెఱింగి ముంజయ మొండక నక్క టక్కటా ! ।

పేమినొక్క వృద్ధునకు బెండిలిసేయగ నన్ను నెంచి యు ।

న్నారు మరళరాజగమనా ! ధనధాన్యమహత్వమెట్టిదో ।

వైదికిసరసము.

గీ॥ అఖలవేదాధ్యయన శుద్ధమైన నాయు ।

ధరమునకు నంటుదోసము దగలనీకు ।

కొఱుక నీకీచ్యుగలదే కులుకులాడె ।

యెడమచెవి గొఱుకుమా దీనికెగునెంచ ।

హరిః ఫలలో చుట్టలుగాల్పువారికింగలతాభము.

చ గురువరనృశ్యగీతములు గొబ్బున వారవిధూళిరోమణుల్ ।

జరుపగ కాగడల్గొనిన చాకలులేరురీతంబొనర్చి యు ।

కరణినిబుట్టిరో దెలుపగావలెన్న గురుండువల్కె నా ।

దరమున సత్కథల్ జరుగు తావుల జుట్టలుగాల్పువారీ ।

ధరరజకాళియై కొరవిదయ్యములై జనియింతు వానవా ! ।

లోభివానిని దర్శింప గలిగినట్టి యాదరణ.

సీ॥ ప్రేమతో వాక్రభువేమిచ్చెనంటిరా యూరనుండటకునై చేర

నిచ్చె । చలిచేతవడకుచు పలువలేడన్నంత కడువడి చేతులు ము

డవనిచ్చె । ముష్టికైపొన్నూరు బోయి క్రవ్వటరాగ దరిలగొట్టక

సింట జొరవనిచ్చె । కడుడప్పిచేడస్సి గంజబోయవటన్న బావి

లోపలనీరు ద్రావనిచ్చె ।

గీ॥ ఇట్టిత్యాగినిజూడబో మరనీకీతడ ।

నాటిగాకనల్లీగతి సలువగలరె ।

సరసగుణసముదాయ సజ్జనవిధేయ ।
త్యాగవిశిష్టరాధేయ సద్భాగధేయ ।

కలియుగ హరిదాసులనంగతి.

చ॥ సరసతనున్న తెల్పుటకు పాహితీశూన్యము సజ్జనాభిప్రే ।
గురుతు హు శక్తి దైవమునుగొల్పుటనాస్తి శిరోజపుంజము ।
ల్విరివిగదిద్ది వేషములువేయుచు మోరలనెత్తి వీధులం ।
దిరిగెడి దాసులెట్లు భవదీయవదంబును గండురీశ్వరా ॥

సీ॥ బాజారుమాటల పదపద్యములువాసి తగని గర్వమునొందు దా
సుడొకడు । ధనమునంపాదించి దానక వారకాంతలకు సమర్పిం
చు దాసుడొకడు । విధవలదరిజేరి వేబూటకమాలాడి ద్రవ్యమా
ర్జించెడి దాసుడొకడు । తనకథ పండితుల్వినదగినదని యాత్మస్త
వంబొనరించు దాసుడొకడు । కోర్టుగోవాదించి పార్టీలపైని పద్య
ములల్లి చదివెడి దాసుడొకడు । తనకులస్థులచెంత తగని టప్ప
ల్లోట్టి తగుమెప్పునొందెడి దాసుడొకడు । సభకు బటమునకు
సాష్టాంగముగ మొక్కి తాగిలేనగలేని దాసుడొకడు । బట్టతె
రువుదెచ్చి దిట్టంబుగానప్పుదీసి చెప్పకనేగు దాసుడొకడు ।

గీ॥ తక్కినటువంటి దాసులల్కసేయ ।
నేల యిటువంటివారు నీలీలబాడి ।
ద్రవ్యమార్జించుటయెగాని ధర్మవర్త ।
నంబుమానిరి శాశ్వతానందరూప ।

కలియుగపురుషులస్థితి.

గీ॥ జగములేలేడి మేటిరాజ్యులైన ।
ధనముగలవారలైన విద్వాంసులైన ।
దీనులయిన సత్సేరుషణ్ణులైన ।
స్త్రీలకడ బూరుషులు బానిసీలుగారె ।

ఉ॥ మోసపుగాంధ్రు మంత్రులల మూఢశిరోమణులౌ వకీళ్లు వి ।

శ్వాసము లేనిక్షర్కులసనత్యమనీషులమిన్లు మర్త్యులం ।

గాసిలిబెట్టు బంటులనుకంపనహించని నేలతేకులౌ ।

ఫీసునగూడియున్న నిరుపేదలకార్యములెట్లు బాగగున్ ।

ఇద్దరుభార్యలుగలవానియవన్థ.

గీ॥ ఒకనికిద్దరు పెండ్లములున్నబ్రతుకు ।

వీధిలోనుండు నొకదానివిషవలయు ।

పడుచునతి తెల్లవెండుకల్పటిలాగ ।

వృద్ధసతి నల్లవెండుకల్పేరికివేసె ॥

మూఢులు—భోగకాంత.

కం॥ ఎవ్వనిగని నీవిప్పుడు ।

నవ్వితిపూ దెల్పు వారనారీ ! యన మీ ।

మువ్వరులోపల మూఢుం ।

డెవ్వండ్ వానిజూచి యేనవ్వితనెన్ ॥

చేను—నత్యభ.

గీ॥ పచ్చికయు దూలగుండ వెంపలియు నాది ।

పసికిరానట్టి మొక్కలబట్టితీయ ।

నేలనందంద వెలితియై నికరమైన ।

పొలముపొలిక నీసభ వెలసె నహహ ॥

అల్లరలేనిసభ.

గీ॥ శలవుదినముల్ నుద్యోగికలముపొల్కి ।

కాటకంబున కాపు సాగలివిధంబు ।

అమవసంబున కంసాలియాయుధంబు ।

సరణి చేప్తావఃప్రమై సభనెలింగె ॥

నిద్రాదేవినికల్పించి బ్రహ్మయచ్చినవరము.

సీ॥ సన్నిధిలోవినువారి సన్నిధిజేరుము జూదర్లపొత్తుకై జూడకమ్మ ।

అలిత విద్యాభ్యాసకుల గూడియుండుము త్రాగుబోతులమది దల

మిన్ను! బసమొనర్చివారి జతగూడియుండుము చోరుల వెను
పొట్ట భావము. స్వస్థిలగమనించు వారితోగలియుము పర
పథాశులకేల్పట్టము.

గీ! ఇటులబెప్పితివనుచు వేరంచకము.

నావచనములు మదినిడి నడుచుకొమ్ము.

ఇటు మొదలుజమ్ము నదతిజాచుకొమ్ము.

దివిజలవిషము మూదేవిభువికిబొమ్ము.

దైవధ్యానమొనరించి మేలొందినలేడి.

చ! ఇటులగు వేటకుక్కలనుపార్శ్వము లందికి వెళ్లనాదవా.

నలయును బెట్టివ్యాధుడును నారనముంగొం గాడియుండె గూ.

నలు నలుకాళ్ల జట్టి గమంబొరించి దొడంగెనాదమా.

నలగిజాల నేళకుబాగును నేయియెచ్చు దిక్కునా.

కిలనెవరయ్య నత్తరుణ నేలగదయ్య త్రిలోకనాయకా.

మ! నినియారీతికురంగిదైవమునులోపర్చింపగా నంత ద.

తననునర్జమురాగ బావకుడు వేజల్లారె నావ్యాధుడున్.

ఘననిర్ఘాతము చేతగూలె పదపన్నా లేయకానీకమున్.

ఇనె సారంగముగాంచె నీశ్వరకృపాసారంబుచె సౌఖ్యమున్.

వృద్ధుని—పడుచునతి సంభాషణ.

తే! గీ! నాతిరో! పూర్ణచంద్రుడేనాముఖంబు.

తెలుపుమీసమే పదియారుకేళిలుముమ్ము.

బొను శశిముఖులనుమాట యేనెఱుగుదు.

నేను పద్మాక్షి నాటనా నేరమేమి.

సంసారులలో అంకలాడి.

గీ! అతడునుండురుడభిలవిగ్యాధికుండు.

మిగులనేర్పరి నరకుడు దగినవాడు.

గాలి యొకలోపనుచోటగలదు పెండ్లకు.

మిన్ను కడిగినవాడయ్యె పొలిమిన్ను.

అవమానస్తుతి.

సీ॥ వశవారిశ్చంద్రభూవరుడు రాజ్యము సేయుకాలమందెచ్చోట గూలి
తీవు । నలనుహీధవుడు విన్నాణంబుగా వశుంధర నేల నెచ్చోట
దాగితివు । పృథుచక్రపత్నిః పృథ్వీపాలనము సేయ నేపదేశంబు
నసేగ్గతివు । హిందవాగ్రజమహిపాలుడుర్విపాలనముసేయ నెచ్చో
టననుసితివు ।

గీ॥ కలియుగంబున విచ్చేసి ఖలులదాసి ।

కలిమిదయసేయ తుద కరకమునద్రోయ ।

నీకెరిగజమ్మ నాదరిరాకుమమ్మ ।

అవమానస్తు బుధులకాద్యగ్రహమ్మ ।

మోసపుష్పబోడిదెంటుకంపెనీలనుగరించి.

ఉ॥ గాలః కేసి వేషము గ్రహ్యచోలాగినరీతి మెంబరల్ ।

కాలమునీలమునకు నై లోలాధయకంతమంచు వే ।

లంబుజేసి విత్తున లాగెను మానవుప్రబోధిదెంటు కం ।

స్త్రీలిలవిస్తరిల్లి నీలపేలకలనీయ నోరమా ।

లోల ! దరి నీలమునుజువోగ నున్నునమధులెవ్వరి ।

కాలమునీలమునకు నై లోలాధయకంతమంచు వే ।

కాలమునీలమునకు నై లోలాధయకంతమంచు వే ।

కాలమునీలమునకు నై లోలాధయకంతమంచు వే ।

కం॥ ధరనేదంటులమరి మెం ।

బరులిచ్చిన సొమ్ముదాచి పంపక కంప్తి ।

దొరగారురకీదుల నే ।

మరి పంపగ లేనటంచు మాయలబన్నున్ ।

ఘనశనొండను దేసించిన మూర్ఖులనంగరి.

ఉ॥ ఆరయబొట్టజించిగన నయ్యముంగవరాని గాన ।

విన్యాసచసప్రశస్త కవితారనమానగలేని మూర్ఖులి ।

ద్ధురుణిలో నభాస్థలిని దంభమునొండనువన్యసించి బం ।

గారు మెడల్ని సాములీడగై కోనుపారికి గొప్పవచ్చునే ||
పతి పరకారతాతతుండని చింతిరచెడికులాంగం.

కం॥ ఇరవునగలవస్తువులె ।

వ్వరికిచ్చినగాని యోర్పుచాణబకటా । ।

వరుడు తనహృదయమున్ బర ।

తరుణులకుంధారపోయ చాళగవళమే ॥

గీ॥ ధరణి నత్కథలేవిన్నంతపటకు నెదను ।

మనమునీరీతి నడిచినమంచిదనుచు ।

తొలగివచ్చియునాబుద్ధి ద్రోతురకటా ! ।

చక్కగా బూదెలోబొద్దుకుక్కపోల్కి ॥

పొడుము—సానిసాప.

గీ॥ పొడుమునకు సానులకు సరిపోల్పవచ్చు ।

లాలనఘనీయనెత్తి పెనోలలాడు ।

నిఖిలద్రవ్యంబుమాపునునిద్రచెఱుపు !

అవని రసీకులు రెంటినిసరయగలరు ॥

చ॥ వలవనికాంతకై తిరుగువాడొకమాల ధనంబుగల్గినన్ ।

వలసినవస్తువుల్గొననివాడొకమాల సభాంతరంబులన్ ।

వలవనిదప్పులస్వతకువాడొకమాలడుగాక నూరికి ।

స్వలవలనిల్లుగట్టుకొని యేలుచునుండెడివాడు మాలడే ॥

సంగీతవాంఛలేనిమనుజుడు.

గీ॥ పనులకును బాములకు బసినిసువులకును ।

గానమానందకరమని ఘనులువల్కి ।

రట్టిగానమందానక్తి బుట్టవట్టి ।

మానవుడు మానవుడుగాడు మానుసముడు ।

సన్యాశియను పేరుగలవేశ్య చెలికత్తెనుజూచి.

కం॥ కన్యావినుమిటుడెత్పడ ।

మాన్యతతో నన్నుగూడు మనుజుల పర మా

స్తస్యస్తార్థము చేకొని ।

నన్యాసులతేయకున్న నన్యాసీనటే ।

పెద్దలమనసు వెన్నకన్న మెత్తన.

చ॥ ఘనసనీతమున్ మృగువుగాభవినెంతయు దానికన్న స ।
జ్ఞనహృదయంబు హెచ్చుచు బాటెడ గారణమేమియంటిరా ।
తనకు వినత్తువచ్చునెడ దగ్ధముగాగలదేకమన్య జీ ।
వనములు గవ్వముల్పడ ద్రవంబగుగా దె ద్వితీయమొళివా ! ।

మ॥ లలితార్థగ్రహణ ప్రచండి కవితాలంకారులౌ వారి ముం ।
దలలందుయ్యలలూగుచుండు కవితాతన్వీమణీ ! నేడు నీ ।
కు లభించెంగద దైవయోగమున మూర్ఖుండున్ రసంబన్న నా ।
వలకుంబోయెడివాడు దైవగతిదప్పనన్ శక్యమే ప్రోడకున్ ।

గీ॥ కామమల బాల్యదశయందు గాల్గనత్తి ।

యాననంబున మొలపైకినివ్వటిల్లి ।

ముసలితనమున నోటను మొనసియుంట ।

సహజమిది యెల్లజీవులచరణమరయ ॥

ఉ॥ చిత్తజ్ఞానికొర్వక నిశీధిని రమ్మనిప్రావీశీపు నీ ।
యత్తయు నీటబాడ నరయంగలదట్టిదె తోడికోడలో ।
చిత్తరీ ! నినుగంతు మునుపే వరదీనినకత్తి చూడగా ।
గత్తులబోను నీగృహము కంజడలేక్షణ ! యెట్లుపత్తునే ।

అమాయక పుభర—గయ్యాళియగుభార్య సంభాషణ.

మ—గీ॥ అన్నముడకలేదేమి పాపాత్మురాల ! ।

ఆ— పాపి నీతిండిగాని నే పాపిగాను ।

మ— చాలుచాలును ప్రేలెదవేరండ ! ।

ఆ— రండ నీతల్లిగాని నే రండగాను ।

మ— గేస్తుడనియిందు గాన నీగృహమునాది ।

ఓసి పోపొమ్ము నాయుంటనుండడగవు ।

- ఆ— తగినయిల్లాలినాట నిటగలహక్కు ।
నాదిగావున నిటనుండి నడిచిపోమ్ము ।
- మ— గంపగయ్యాళితోగూడి కాపురంబు ।
సలుపుచుండుటకన్నను చావుమేలు ।
- ఆ— కొఱతనాకేమిలేదు లోకులకువెఱచి ।
కంఠమునగల సూత్ర మొక్కటియెవిడుతు ।

లుభ్యాగేనదులసంగతి.

- ఆ: గీ॥ లోభివానిసొమ్ము లోలోనవృద్ధియై ।
ఇంచుకైన లాభమెవ్వరికిని ।
లేక క్షీణమాను లోకంబునంగల ।
బాలవిధవచనులు గూలినట్లు ।

త॥ ధనమధికంబుగూర్చి తగుదానము భోగమునేయకుండు లో ।
భిని పెనుచీపురంచు పృథివిగలపెద్దలు వాడుచుండు కా ।
రణమిలరాల్చు గింజలనురాశియొనర్చుచు నుండుగాసి తా ।
డినునె తదీయబీజవితతిం దలపోయగ్గి బాణమిత్రమా ? ।

నారదుడ్చుశృంగరునితో.

సీ॥ ఉత్పేక్షతో బోయమున్నట్టుజెప్పిన నాచురల్లనియెడి టీచరొ
కడు । ద్రాక్షపాకమున కైతముసెప్ప దాని సింపిలుస్సెలుగాదచు
ప్రీడరొకడు । లలితాంగి రాగమాలాపింపగావిని బేగడి యనడి
యుద్యోగియొకడు । అపలయలేకుండ నాదితాళమువేయ జంపె
తాళంబను శాస్త్రియొకడు ।

గీ॥ ధరణిలోపలనిటువంటి నరకులుండ ।
సుకవినంగీత విద్వాంసనికరమునకు ।
కటకటా తగుగౌరవంబెటులగలుగు ।
సంగసంభమదనాశ ! యభ్రకేశ ! ।

నోరున్నదలగాచును.

మేక సింగముల పంభావణ.

- సింగ—గీ॥ ఎవ్వడవు నీవు
మే— మేకల నేలువాడ ।
సింగ— నామమెయ్యది
మే— సింబోతు
సింగ— నాగృహముస । నేలయుండుట
మే— ఇరువదియేనుగులను ।
పులులునూరింటి నొకసింగమును భుజించి ।
గడ్డమంతయుగొరిగింప గట్టివ్రతము ।
పూనివచ్చితి
సింగ— కాపుమోపుణ్యమూర్తి ।
అనుచు వాలంబుముడిచి సింహంబుసనియె ॥

గుర్మయపట్నము.

గ్రామస్తుడు బాటసారి ప్రసంగము.

- బా—గీ॥ ఆయ్య ! యూయూరులలోన మహాత్ములెవరు ।
గ్రా— తాటిచెట్టులె
బా— పరిమంచినాతలెవరు ।
గ్రా— చాకలులెవగల్పట్టలుచక్కజేసి
వచ్చిరాత్రినిచ్చుటను
బా— విద్వాంసులెవరు ।
గ్రా— అన్యకాంతిలబరవిత్తమవహరింప !
నల్లవారిలు విద్వాంసు
బా— లేవిధమున
జీవనముసేయుచుంటివ్రా కెవును సచివ ! ।
గ్రా— విషక్రిమిన్యాయమునను జీవింపుచుంటి ॥

కాలమహిమ.

సీ॥ మేదినిలో రిఫారేషనువృద్ధియై వారకామినుల గర్వంబుఁద్రోసి
అలరై నుమిల్చు భావ్యమువంది జీవించుబీదల నోటిలో బెడ్డవేసి
ముద్దుగబాడు గ్రామాపొనులకుదెంచి గాయకశ్రేష్ఠుల వాయి
మూసె । రమణీయమగునట్టి ద్రామాలువిచ్చేసి స్కూలుపిల్లల
యిండ్లగూలదీసె ।

గీ॥ కడుపుజించినవక్షరజ్ఞానమైన ।

లేని హరిదాసులీభువిలోన వెలసి ।

గరిటిభాగవతాలమంటగలిపినా ।

కటకటాయేమనందు నీకాలమహిమ ।

అవివేకినిజూచి నువ్వేకి.

సీ॥ వాయుభక్షణజేసి వర్తించునర్వంబు జలకణంబుగ్రసించు చాత
కంబు । మితిలేనియాకుల మెనపునుమేవంబు భ్యానింపుచుండు
నిత్యము బకంబు । అప్పులముచుగు నేల్లప్పుడు మీనంబు ముద
మున గుహనుండు మూషికంబు । బూడిదలోనబొర్లాడు బాలే
యంబు చనములో నంచరించునుమెకంబు ।

గీ॥ ఇన్ని జేసిన మృగములకేఫలమ్ము ।

గలిగె నవివేకులగుమానవులు సతమ్ము ।

ప్రతములెన్నిగావింప నిరర్థకమ్ము ।

తపమునకు జ్ఞానమే మూలధనమునుమ్ము ।

కం॥ భగవంతునిగుణదోషము ।

ల గణింపగవళమె లోకులకు గారణమె ।

న్నగ ప్రధను మనంతము బా ।

త్రిగలేదు ద్విత్వీయమో సుఖీజననినయా ! ।

సీ॥ దైవసృష్టిలోనధరణిఘనంబున్న భరియించె నలదాని పాపతేడు ।
పాపతేడేదండివాడన్న సతనికంకణముగాధరియించె గరళగళుడు ।
గరళకంతుని గొవ గాదలంచినను మావిభుని వాసుకినెత్తె వెండి

కొండ । వెండికొండను నరుత్పడ్డ భావింప లాభననై నా
రావణుండు ।

గీ॥ రావణునివంచె కార్తవీర్యార్జునుండు ।
అతినిబడగొల్పెను బమదగ్నితనయుండు ।
జామదగ్నిగర్విముదోలే గామభద్రు ।
డలెడు పరమభక్తులమనోలతనాజిక్లే ॥

గోపాంగనాభూతులప్రసంగము.

శ్రీ॥ చంపితి భావిభున్తగుడు నన్నుచేమృతినొండె బాలకున్ ।
గొంపనువీడి భీతిగొని నోవెతిభురమేగి పొట్టకై ।
కంపుశరీరమర్థనత్తికై నడచి పట్టకోటికమ్మి జే ।
వింపమదీయసూనుడల పట్టకమే నాచిచ్చి నన్ను మో ।
హింపగ పాలుచేపె దనువేటికియలచు దవాగ్నిలో బ్రవే ।
శింపనలందు గాల్పమిని ఛేయసియిచ్చటజేరి నతి పై ।
గంపనుబెట్టి పాలైరుగుగొళలమొప్పగ నమ్మియాత్తపై ।
తెంపుననుంటి మానవపతి ! ఎగవేటికి చల్లచిందినన్ ॥

సీ॥ క్షీతిలోననరులకు శరవర్షములు మిలెంబనియెదరిది నిశ్చయంబు
గాదు । పసితనంబందో యావనమందో యావనాంతమునందో
లేకవృద్ధదళయందో । నీటనో జంతువునోటనో పెనుబామ నా
టుననో శత్రుపోటువలనో । ఇంటియందో నిప్పుమంటయందో
లేక పల్లెయందో గొప్పపట్నమందో ।

గీ॥ మరణమేయాధీయనినమ్మి మనుజులెపుడు ।

ప్రాణమున్నంతలో దైవపాదపూజ ।
సంబుగావించి కాశ్వితానందపదవి ।
సరగగొనుటయే జన్మకుసార్థకంబు ॥

పరసతీసంగలాభము.

సీ॥ మిత్రాప్తబంధుకశత్రులచేపోటు ధన జనాదరణ నిద్రలకు జేటు ।

తోగముల్లగుల నల్లరిలోన నగుబాటు తమ కులాచారవ్యతిలో
టు । పగలోకముఖ దేహబల కీర్తులకునోటు । చానమగతువిన్న
చావునేటు । పగవారువిన్నచో బలుపురతోజాటు జనవతిగన
చెఱసాలపాటు ।

గీ॥ పరసతులవొత్తు గోరినవారికిట్టి ।

గతులు గలుగకమానవు గానిట్టి ।

చేష్టలనుమాని భార్యలజెట్టబట్టి ।

పడుచుటయె మేలు దుర్బుధివిడిచిపెట్టి ।

పిల్లి యేచుగులసంభాషము.

పిల్లి—గీ॥ తలవయినిధూళిచాల్చి యాకులగనింపు ।

చుందుమ్రా వారణాధమా ! యూరుబైట

నేను భూపతిశయ్యపై నద్రజెంది ।

అతడుదినుపాత్రలోన మీరాన్న మెపుడు ।

మెసపుచుందును

మోను— రాజనామీదనకిట్టి

విజయదశిమినాదిరూపెంచువేళ నతని ।

కంటబడుమప్పు నీకెట్టికారవంటు ।

జరుగునోచూడు ముద్దాలచక్రవర్తి ।

తీరికలేనియుద్యోగికి భార్య జారిణియైన వానియవస్థ.

గీ॥ అలిజారిణియైయుండ వ్యవధిలేన ।

వ్యాపకముగల్గినటువంటి వానిమనసు ।

అన్నమిడవచ్చు పూటకూళ్లమ్మ కట్టి ।

నరుదుకొను చిన్నమడిబట్ట సరణిమండు ।

గారి—శంకరునితో.

చవి అటుగక నాలింపుము మహానట ! భిక్షకులాట సాటి భా ।

మలు నరదూతిరిట్టి పనిమానడు సేద్యముమంచి నృత్తివే ।

మలయ నేగి వేడిన రమాప్రియుడుర్విని నీరపాణి నా ।
 గలిని యముండుదున్న నలకావతి బీజచయంబొసంగు మీ ।
 బల వృక్షభ్రతిశూలములు వజ్రనెయ్యన్నవి వాటి నారుమో ।
 మూలకొమరుండు మేపు నల భోజనవస్తులేనుడెత్తు నా ।
 పలుకులగారవించి యిటుపైకృషి జేయుడిటంచుబల్కు బూ ।
 ఘట యెకిమీడు వల్లెయనుచు స్వ్యవసాయము సేయనీకొనన్ ॥

దుష్ప్రపభవర్శనలాభము.

కం॥ పిల్లల శేఫంబులకున్ ।
 బెల్లంబని నామముంట విని చీమలు శే ।
 వెల్లిస నెట్టిఫలంబో ।
 కల్లరిపభు నాశ్రయింప గాతత్పలమే॥

సాధుసంపర్కము లేనియిల్లు.

గీ॥ పసుధ నేయింట సాధుల సాధధూళి ।
 పడునొ దానిని ప్రాజ్ఞులుభవనమండ్రు ।
 అటులగాకున్న తత్త్విధమక్షరంబు ।
 లోపముగ నెంచదగినది కాపులార ! ॥

దుర్జనసంగలాభము.

గీ॥ ఛిద్రనరులతోనెయ్యంబుజేసినట్టి ।
 ప్రాజ్ఞులకు గొప్పహాని తప్పకఘటిల్లు ।
 వారిఘటమునగల ఛిద్రపాత్రనన్ని ।
 థిగల కంచుగంటకు దెబ్బతగిలినట్లు ॥

సమాప్తము.

10368

